

A PEDAGÓGUSJELÖLTEK KAZINCZY-VERSENYE

A pedagógusjelöltek Kazinczy Ferencről elnevezett szép magyar beszéd versenyének 36. országos döntője

Szombathely, 2008. április 18–20.

2008-ban a szép magyar beszéd verseny országos döntőjét a Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központja rendezte meg Szombathelyen. Korábban már háromszor látta vendégül a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskola a szép magyar beszéd versenyt, ám a 2008. január 1-jével létrejött egyetem első alkalommal.

A szervezés munkálatait korábban a Magyar Nyelvészeti, most az Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék vállalta. A verseny szervezőbizottsága: Balaskó Mária főiskolai docens (NYME), Balázs Géza egyetemi tanár (ELTE–NYME), Kovács László főiskolai adjunktus (NYME), Németh Balázs egyetemi hallgató, mb. előadó (NYME), Szibler Boglárka intézeti gazdasági ügyintéző (NYME) volt.

2007 szeptemberében (még a Berzsényi Dániel Főiskolán) megszületett a Felhívás, amely a szokásos információs csatornákon keresztül eljutott az ország felsőoktatási intézményeihez, valamint a határon túli pedagógusképző intézményekhez. Ebben a Felhívásban már szerepelt a Kazinczy-verseny számára Kovács László által készített embléma (logó) – amelyet a továbbiakban is lehet használni.

A szokásos helyi döntőket 2008 elején tartották a küldő intézmények. 2008 februárjában és márciusában értesítették a szervezőket a résztvevők a versenyzők személyéről. A döntőbe 39 hallgató jutott az ország különböző felsőfokú tanárképző intézményéből, valamint határon túli hasonló intézményekből. A döntőre 37-en érkeztek, többségük felkészítő tanára kíséretében.

A szervezőbizottság 2008 elején fölkerlte a kilencfős bírálóbizottságot, amelynek elnöke Gósy Mária volt (ELTE Fonetikai Tanszék), a tagok között pedig a tavalyi rendezők, a jövő évi rendezők, ismert fonetikus szakemberek: Bóna Judit (ELTE Fonetikai Tanszék), Imre Angéla (ELTE Fonetikai Tanszék), Jancsó Miklós (Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár), N. Markó Julianna (NYME SEK Magyar Nyelvészeti Tanszék), Molnár Ildikó (Mozgássérültek Pető András Nevelőképző és Nevelőintézete), Nábrádiné Jurasek Ibolya (Vitéz János Római Katolikus Tanítóképző Főiskola), Steklács János (Kecskeméti Tanítóképző Főiskola). Valamint részt vett a zsűri munkájában az Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék hallgatói képviselője is.

A versenyen jelen volt Bocz Zsuzsa, az Oktatási és Kulturális Minisztérium küldötte is.

A rendezvényt Gadányi Károly professzor, a Savaria Egyetemi Központ elnöke nyitotta meg. Ezután rövid tudományos előadások következtek:

Gósy Mária (ELTE Fonetikai Tanszék): A nagyothallás pedagógiai vonatkozásai;

Bóna Judit–Imre Angéla (ELTE Fonetikai Tanszék): A hangsúlyeltolódás jelensége a spontán beszédben;

Markó Alexandra – Gráczki Tekla Etelka (ELTE Fonetikai Tanszék – MTA Nyelvtudományi Intézet): A hangszalag nélküli beszéd megítélése;

N. Markó Julianna (Nyugat-Magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ): Hallgatóink spontán beszédének sajátosságai.

A verseny a szokásos mederben zajlott. Szombaton délután a szabadon választott és a felkészülés során begyakorolt szövegeket mondták el, vasárnap a reggel kiadott kötelező szöveget.

A sikeres verseny végén a 37 versenyző közül 10-en kaptak Kazinczy-érmeket és pénzdíjazatot: Farkas Tünde (Selye János Egyetem), Gelencsér Erika (SZTE BTK), Hevér Lóránt (SZTE JGYPK), Holics Réka (ELTE), Kriston Annamária (ELTE), Mátrai Mirella Hajna (Corvinus Egyetem), Nagy Zsófia (Nyíregyházi Főiskola), Pölcz Ádám (ELTE), Sándor Szilvia (PPKE VJK), Tóth Melinda (NYME SEK BTK). Minden versenyző kapott a könyvkiadó által följajánlott, szervezők által összegyűjtött könyvekből ajándékot.

Újdonság volt a versenyek történetében, hogy a verseny történéseit fotókkal dokumentálták. A mintegy hetven fényképet a következő internetes címen lehet megtekinteni: picasaweb.google.com/kazinczy2008.

A rendezvényt – szokás szerint – az Oktatási és Kulturális Minisztérium anyagilag támogatta. További támogatók voltak: NYME Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, Apáczai Kiadó, ELTE Fonetikai Tanszék, Healing Média Kft., Inter Kultúra-, Nyelv- és Médiakutató Központ Kht., Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport, Magyar Nyugat Kiadó, Magyar Szemiotikai Társaság, MTA Nyelvtudományi Intézet Kempelen Farkas Beszédkutató Laboratórium, NYME Savaria Egyetemi Központ, Pauz-Westermann Kiadó, Rubicon-Ház Bt., Savaria University Press, Tinta Könyvkiadó, NYME Uralisztikai Tanszék, Vasi Szemle.

Balázs Géza

A Kazinczy Ferencről elnevezett szép magyar beszéd verseny 2008-as döntőjének tanulságai: az írott szöveg meghangosítása és a gyakori hibák

A Kazinczy-versenyek döntője nemcsak versengés, hanem ünnep is, a szép magyar beszéd ünnepe. Így volt ez 2008-ban a 36. országos döntőn is, ahol töretlen lelkesedéssel, nagy számban vettek részt a magyarországi és a határon túli pedagógusképző intézmények legszebben beszélő diákjai. A versenyzők ismét nehéz feladat elé állították a zsűrit, hiszen a nagy többségük a verseny szellemiségéhez méltón, tiszta artikulációval, helyesen értelmezve olvasta fel a szövegeket.

Az írott szöveg meghangosítása során a tartalom pontosan ismert, így a felolvasónak kevesebb beszédtervezési műveletet kell végrehajtania, mint a spontán beszédben. A spontán beszéddel ellentétben ilyenkor nincs szükség a gondolatok összegyűjtésére, a lexikai válogatásra, a grammatikai formák keresésére; ezáltal a felolvasás során több idő jut a prozódianak és a szöveg értő-értelmező interpretálásának megtervezésére.

A Kazinczyról elnevezett szép magyar beszéd versenyeken elvárás a tiszta artikuláció, a hibátlan olvasás, a helyes hangsúlyozás és intonáció, illetve a szövegegész gondolatainak érzékletes megjelenítése. Egy 1993-as tanulmány (Molnár 1993) azonban arról számol be, hogy az értelmező szövegmondás háttérbe szorította mind az olvasás pontosságát, mind a helyes kiejtés iránti igényt. Hasonló eredményt hoztak Adamikné Jászó Anna (2000) kutatásai, aki mintegy 10–15 év különbséggel végzett vizsgálatokat pedagógusnak készülő főiskolai hallgatók hangos olvasásáról. Ezek a felmérések arra hívják fel a figyelmet, hogy a magyar kiejtés egyre gyorsul, pongyolább lesz, és az olvasás színvonala romlik még a tanárjelöltek körében is.

A szöveg helyes interpretációjához a felolvasónak mindenekelőtt meg kell ismernie a leírtak tartalmát, értelmeznie kell azt, be kell fogadnia a szöveget. (A Kazinczy-versenyek kötelező szövegének esetében erre 20 perc áll a versenyzők rendelkezésére.) A tartalom mellett meg kell állapítani a szöveg műfaját, stílusát, hangulatát stb. is. A szöveg értelmezésében a tipográfiai jelölések (pl. bekezdés) és a központosítás (vesszők, gondolatjelek, kettőspont stb.) segítenek; ezek mintegy útjelzőül szolgálnak a szöveg meghangosítása során is.

Az első lépés a néma olvasás, a teljes szöveggel való megismerkedés. Ezután következik a fő részek és a kulcsszavak megkeresése; majd a részletek – azaz a mondatok közötti kapcsolatok és az egyes mondatok önálló jelentésének – értelmezése. Ezeket a felolvasónak érdemes már félhangosan, hangoosan olvasnia.

A szöveg helyes meghangosításakor alapkövetelmény, hogy az olvasás az élőbeszéd hangzására hasonlítson, ne legyen mesterkéltné, a felolvasó ne változtassa meg természetes hangfekvését. Továbbá elengedhetetlen a hibátlan

olvasás; a szövegértésnek megfelelő hangvétel; a megfelelő hangerő; a szöveg megfelelő tagolása beszédszakaszokra, megnyilatkozásokra, szövegegységekre (tekintettel a közléstartalomra és a grammatikai megszerkesztettségére); a jó légzéstechnika; a tiszta artikuláció, a beszédhangok helyes képzése; a kiejtési szabályok megtartása, a hangkapcsolatok helyes ejtése; a közismert idegen szavak, nevek helyes ejtése; illetve a szupraszegmentális eszközök (hangsúlyozás, beszéddallam, szünet, tempó, ritmus, hangszínezet, hangerő) adekvát alkalmazása. Ezek az értékelés szempontjával is szolgálnak.

A Kazinczy-verseny országos döntőjébe olyan egyetemi, főiskolai hallgatók kerülnek, akik saját oktatási intézményükben már bebizonyították, hogy szépen beszélnek, legalábbis szebben, mint diáktársaik. Ennek ellenére megjelennek bizonyos típushibák, amelyek évről évre több versenyzőnél is előfordulnak. Természetesen a versenyhelyzet miatt kialakuló pszichés feszültség is ronthatja a felolvasók teljesítményét. Így volt ez a 2008-as döntő is.

A három fő hibatípus, amelyek a leggyakrabban előfordultak mind a kötelező, mind a szabadon választott szövegekben: az olvasási hiba (hangok, szótagok, rövidebb szavak betoldása, kihagyása, nagyon ritkán cseréje); a tagolási hiba (nem tagol a felolvasó, illetve rossz helyen tagolja a szöveget – ez főként a szünetek nem megfelelő alkalmazását jelenti); illetve a hangsúlyhiba (rossz hangsúlyozást hallhattunk a tulajdonneveknél – a felolvasó a vezetéknev helyett a keresztnévet hangsúlyozta, például *Szabó Katalin* – és a jelzős szerkezeteknél – a tulajdonnevekhez hasonlóan a jelző helyett a jelzett szóra került a hangsúly –, néhol pedig hiányoztak a hangsúlyok, ettől a felolvasás kissé monotonná vált).

Sajnálatos módon több olyan versenyző volt, akinek az artikulációja pontatlan volt. A legtöbbször a sziszegők és a susogók hibájával találkoztunk, de előfordult az is, hogy a versenyző zárt szájjal beszélt, vagy éppen túlartikulálta a hangokat.

A versenyen a hagyományoktól kissé eltérő módon nem szépirodalmi vagy publicisztikai szöveget választottak kötelező szövegnek a szervezők; az idén egy egyetemi tankönyvből származó szövegrészletet kellett a résztvevőknek meghangosítani. Ez több szempontból is megnehezítette a felolvasást. Néhány esetben a versenyző nem találta meg a szöveghez illő hangvételt, és az internet használatáról szóló szöveget szépirodalmi szöveggént, pátosszal olvasta fel. Egy-két esetben előfordult az is, hogy a felolvasó kissé halkan vagy túl hangosan olvasott.

Bár nem a szöveg megfelelő hangvételéhez tartozik, de fontos hibaként megemlítenünk, hogy a szabadon választott szövegek bemutatásakor két versenyző fejből mondta el az általa választott részletet. A szöveg megtanulása és előadása igen komoly munkát, nagy felkészülést kívánt meg ezen versenyzőktől, ám a zsűri nem tudta megfelelően értékelni teljesítményüket. Ez a verseny ugyanis a felolvasásról, és nem a színészi teljesítményről szólt.

Végül két szupraszegmentális elem hibás alkalmazását kell megemlítenünk. Több versenyzőnél előfordultak dallamhibák (különösen a hosszabb mondatok megformálása okozott nehézséget), illetve tempóhibák. Volt, aki rossz tempóváltásokat alkalmazott. Volt, aki túl lassan olvasta a szöveget, ami dallamhibával járt együtt. Legtöbbször azonban az fordult elő, hogy a versenyző túl gyorsan olvasott. Ez egyrészt tagolási, hangsúlyozási, illetve artikulációs hibákhoz vezethet (és vezetett is), másrészt megnehezítette a hallgatóság szövegértését.

Az említett hibákat a versenyzők csak ritkán produkálták a felolvasásokban, így öröm volt zsűritagként részt venni a versenyen. A résztvevők bizonyították, hogy a mai pedagógusjelöltek között is sokan vannak, akik szépen, helyesen tudnak magyarul beszélni.

Irodalom

Adamikpé Jászó Anna 2000. Változott-e húsz év alatt a főiskolások kiejtése és olvasása? *Beszédkutatás 2000.* 124–131.

Molnár Ildikó 1993. Tévesztés és megakadás kötött szöveg felolvasásában. *Beszédkutatás 1993.* 175–184.

Bóna Judit